

Pelin EKŐİ¹

KARAMANLI EDEBİYATININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Özet

Karamanlılar yoğun olarak Karaman, Konya, Kayseri ve civarında yaşamış Ortodoks Hıristiyanlık inancını benimsemiş Türklerdir. Tarihte Türkçe konuşan Hristiyan bir topluluğun ismi olarak Karamanlı ifadesini ilk kullanan 1553-1555 yıllar arasında İstanbul ve Anadolu'yu ziyaret eden Alman seyyah Hans Dernschwam'dır. 1926'da Türkiye ve Yunanistan arasında gerçekleşen nüfus mübadelesinde Yunanistan'a göç ettirilmişlerdir. Karamanlı Türkleri zengin bir yazılı edebiyata sahiptirler. Bu eserlerin bir kısmı yazma, çoğu matbudur. Türkçedir ve Yunan alfabesiyle yazılmıştır. Karamanlı edebiyatının büyük kısmını başka dillerden tercüme eserler oluşturmaktadır. Bu çalışmada Karamanlı edebiyatı tarihsel gelişimi çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk dili, Karamanlı Türkçesi, Karamanlı edebiyatı

THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF CARAMANIAN LITERATURE

Abstract

Caramanians who lived particularly in the inner part of Anatolia, in Karaman, Konya and Kayseri (Cappadocia) were Orthodox Christian Turks. The German traveler Hans Dernschwam who visited İstanbul and Anadolu between the years 1553-1555 was the first person to record the existence of Turkish speaking Christians who were called Caramanos. They were sent to Greece according to the population exchange agreement signed between Turkey and Greece in 1923. Caramanians have a rich history of written literature. Some of the publications were inscriptions and many of them were printed. Their language was Turkish and written in Greek alphabet. Much of Caramanian literature was consists of the translations from other languages. In this paper, Caramanian Literature will be handled in light of its historical development.

Key Words: Turkish language, Caramanian Turkish, Caramanian literature

¹ Öğr. Gör., Yeditepe Üniversitesi, peksi@yeditepe.edu.tr

GİRİŞ

Karamanlılar Anadolu'da yaşayan, Türkçe konuşan Ortodoks Hristiyanlardı. Karamanlılar yoğun olarak “Anadolu'nun takriben Trabzon- Fırat-Toros- Silifke hattından batıya düşen kısmında, bilhassa Kayseri, Nevşehir, Niğde, Konya bölgesinde, Karadeniz'in sahil mntikasında, İstanbul'da ve başka yerlerde dağınık olarak oturmakta idi” (Eckmann,1950b, 165).

Tarihte Hristiyanlık inancını benimsemiş Türkçe konuşan bir topluluğun ismi olarak *Karamanlı* ifadesini ilk kullanan 1553 yılında Kanuni Sultan Süleyman'a yıllık vergi ödemek ve müzakerelerde bulunmak için Viyana'dan İstanbul'a hareket eden elçilik kafilesi içinde özel yolcu olarak bulunan Alman Hans Dernschwam'dır

Ancak Karamanlılar kendilerine Karamanlı demiyorlardı. Onlar tarafından yazılmış eserlere baktığımızda kendilerinden “Anadolu Hristiyanları”, “Anadolu Ortodoks Hristiyanları”, “Yunan dilini bilmeyen Anadolu Hristiyanları”, “Anadolu Rumları” veya sadece “Anadolular” vb. olarak bahsettikleri ve konuştukları dili “Türkçe”, “açık Türkçe”, “sade Türkçe”, “yavan Türkçe”, “kaba Türkçe”, “Türk dili” veya “Anadolu Lisani” vb. olarak adlandırdıkları görülür (Eckmann, 1965; Balta, 1990, 84; Miller, 1974,7-8).

Bugün bu konu ile ilgilenen araştırmacıların yayınlarına baktığımızda şu terimlerle karşılaşırız: Karamanlılar için “Karamanlılar”, “Karamanlı Türkleri”, “Türkçe Konuşan Anadolu Ortodoks Hristiyanları”, “Türkçe Konuşan Anadolu Rumları”, “Türkokofon Hristiyanlar”, “Anadolulu Türkokofon Hristiyan Ortodokslar”. Karamanlıların konuştuğu dil için: “Karamanlıca”, “Karamanlı Türkçesi” (Eckmann, 1950a, 1950b, 1965; Vryonis, 1986; Anzerlioğlu, 2009; Balta, 1990, 2010).

Karamanlıların kökeniyle ilgili iki görüş vardır. İlk görüşe göre Karamanlılar, sosyal, ekonomik ve siyasi şartları nedeniyle zamanla Türkleşmiş Rumlardır. Bu (Balta, 2010; Dawkins, 1916; Vryonis 1986). İkinci görüşe göre Karamanlılar, Selçuklular zamanında Bizans ordusunda görev alan ve zamanla Hristiyanlığı benimseyen Türklerin torunlarıdır (Anzerlioğlu, 2009, 149-169; 107-113; Sertkaya, 2004, 1-21.).

1923 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan “Türk-Yunan Ahali Mübadelesi”ne ilişkin protokol gereği İstanbul dışında yaşayan diğer Ortodoks Hristiyanlar gibi Karamanlı Türkleri de Rum sayılarak, Yunanistan'a gönderilmişlerdir (Anzerlioğlu, 2009). İlk kuşak Karamanlılar, yeni vatanlarında pek çok zahmet çekmişler (Balta, 2010; Balta ve Kappler 2010); fakat onların çocukları ve torunları zamanla Yunanlara alışmışlardır ve birincil dilleri Yunanca olmuştur (Eckmann, 1950b, 1964; Anzerlioğlu, 2009).

Bu çalışmanın konusu olan Karamanlı Edebiyatı işte bu topluluk tarafından veya onların üyeleri için oluşturulmuş Grek harfli yazma ve matbu eserleri kapsamaktadır.

KARAMANLI EDEBİYATININ GELİŞİMİ VE İÇERİĞİ

Karamanlı edebiyatı, çok kültürlü Osmanlı coğrafyasında diğer azınlıkların meydana getirdiği edebiyat gelenekleriyle birlikte dini bir referans noktasına sahiptir: Gayri Müslimlik. Müslüman olmayan Osmanlı tebası, Türkçe yazacakları zaman da kendi kutsal kitaplarının alfabetini kullanmışlardır. Ermeni, İbrani, Grek ve Arap harfli metinler bu nedenle sürekli bir etkileşim içinde olmuşlardır. Bu nedenle öncelikle söz konusu yazı dillerinin gramer özellikleri saptanmalı ve sonra paralel metinler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmelidir. Aynı metnin

farklı alfabelerde yapılmış baskılarının karşılaştırılması ayrı ve değerli bir araştırma konusu olarak bilim dünyasının ilgisini beklemektedir. E. Balta, *I. Uluslararası Karamanlıca Araştırmaları Kongresi*'nin bildiri kitabının *Giriş* bölümünde şöyle yazmıştır:

“Türkçe konuşan Ortodoks Rumlar bu çok kültürlü, çok dilli toplumun bir parçası olarak kendilerini başka araçların dışında Karamanlıca kitaplarla da tanımlıyorlardı. Ermeniler de, belirgin olarak daha uzun süreli Ermenice-Türkçe kitap üretimleriyle onların yanında yer alırlar. Ladino dilinin hakimiyetine rağmen, bazı Musevi aydınları Türkçenin yayılması amacıyla Türkçe *El Üstad* gibi dergiler yayınlamışlardır. Birbirlerinden dinleri ya da inanışlarıyla farklılaşan ve hakim unsurun dilini kullandıkları halde o dili kutsal kitaplarının alfabeleriyle yazan etnik topluluklar!... Özellikle Abdülhamid döneminde (1876-1909) Osmanlı İmparatorluğu'ndaki etnik toplulukların ihtiyaçlarını gidermek için aynı kitaplar Osmanlı, Ermeni ve Yunan alfabeleriyle yayımlanıyor, sıklıkla da aynı matbaalarda basılıyordu.

...

Karamanlıca, Osmanlıca ve Ermenice-Türkçe edebiyat geleneklerinin zaman içindeki paralel gelişimlerini incelemek sadece bir bütünün parçaları olmalarından dolayı değildir; bunu yapmak, Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli siyasal ve toplumsal değişimlerin yaşandığı dönemlerde bu geleneklerin özgünlüklerini ve ortak noktalarını da ortaya çıkarabileceği için önemlidir” (Balta, Kapler, 2010, 14-15; Balta, 2008, 60).

Eckmann, Karamanlı edebiyatını Ortodoks Hristiyan Türklerin edebi üretimi olarak tanımlar (1964, 819). Salaville ve Dalleggio ise Anadolu'da yaşayan Karamanlı Yunanlara ait Grek harfleriyle basılmış Türkçe metinleri bu başlık altında değerlendirir (Salaville ve Dalleggio, 1958, vii).

Anadolu sahasında ilk Grek harfli Türkçe eser 16'ncı yüzyılda görülür. Fatih Sultan Mehmed'in isteği üzerine, İstanbul'un ilk patriği Gennadios Scholarios'un 1455 yılı sonu veya 1456 yılı başlarında yazdığı Hristiyanlığın esaslarını anlatan ve aslı Yunanca olan *İtikadnâme* adlı eser önce Türkçeye çevrilerek Fatih'e sunulmuş ve daha sonra Grek harfleriyle de Türkçe olarak yazıya geçirilmiştir. Bu Grek harfli metin² 1584'te, Martino Crusius (1584, 107-120) tarafından Basel'de yayımlanmıştır (107-119; Eckmann, 1964, 821-822; Tekin, 1984, 3). Miller, bunun gerçekte Karamanlı Türkçesi bir metin olmadığını belirtmiştir. Çünkü ne Karamanlılar tarafından yazılmıştır ne de okur kitlesi Karamanlılardır. *İtikatname*, sadece Grek harfli Türkçe bir metindir (1974, 23).

Ettore Rossi'nin *Canto Turco del secolo XVI in caratteri greci* adlı makalesinde de 16. yüzyılın başında yazıya geçirilmiş 3 mısralık bir küçük türkü yayımlanmıştır (Rossi, 1940, 237-239'dan aktaran Eckmann, 1950c, 28)³. Miller, okunaksız bir el yazısı ile yazıldığı için bu parçadan yararlanmanın mümkün olmadığını, ancak Karamanlı Türkçesine ait en eski metin olarak tarihi bir değeri olduğunu belirtmektedir (1974, 24).

²Bu kitabın bir nüshası 2009 yılında İstanbul'da düzenlenen bir müzayedede satılmıştır. (<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/63299.asp>)

³Rossi, Ettore *Canto Turco del secolo XVI in caratteri greci* / Ettore Rossi.--Roma : Tipografia del Senato , 1940. 237-239 ss. ; 24 cm. Annali del R.Istituto Superiore Orientale di Napoli Nuova serisi, I. cilt. TDK'nın kütüphanesinde 1. ciltten ayrı bir basımı mevcuttur. Katalog numarası: Fil/13151

17.-18'nci yüzyıllarda da Grek alfabesiyle yazılmış Karamanlı Türkçesi yazmalara rastlamak mümkündür. Matbaa, Karamanlı Türkçesi eserlerin çoğalmasını sağlamış; özellikle 19. yüzyılda Venedik, Atina, Viyana, Leipzig, Amsterdam, İstanbul, İzmir gibi şehirlerde pek çok eser basılmıştır. Bu eserlerin çoğunluğu başka dillerden yapılan çevirilerdir. Ayrıca misyonerlik faaliyetlerinin bir parçası olarak misyoner dernekleri tarafından Karamanlı Türkçesi pek çok ücretsiz dini yayın Anadolu'da dağıtılmıştır. Karamanlı Türkçesi basılan ilk eser ise Yunancadan çevrilip 1718 tarihinde basılan *Gülizar-ı İman-ı Mesihî* adlı bir Hristiyan ilmihalidir. Bu eserin 1743'de Amsterdam'da 1883'te ise İstanbul'da basılmış iki çevirisi daha vardır (Eckmann, 1950b, 166; 1964, 822; Salaville ve Dalleggio 1958, 3, EHTBE, 2001).

E. Balta'ya göre elde bulunan Karamanlı Türkçesi son eser *Rüya Kitabı ve Yıldızname*'dir. Bu eserin basım tarihi 1929'dur (Balta, 1987, 146 1989, 62). Ancak E. Balta'nın bibliyografyasında 1935 yılında Kıbrıs'ta yayımlanmış bir dua kitabı da yer almaktadır, bu kitabın varlığı 27 Mart 1936 tarihli bir dergiden öğrenilmiştir (1997, 148) ve Eckmann'a göre bu yayımlanmış son Karamanlı kitabıdır (Eckmann, 1965, 834). Miller ise son yayın olarak Papa Ioannikos'un *Kudüs'ün Ziyaretnamesi*'nin (*Ιεροσολημων Ζηριαρετναμεσι*)1933 tarihli yeniden basımını göstermiştir (1974, 43).

Bu eserlerin listesini içeren kataloglardan ilki 1930 yılında Atina'da yayımlanmıştır. Daha sonra Salaville ve Dalleggio tarafından 3 ciltlik bir çalışma gerçekleştirilmiş ve 1584-1900 yılları arasındaki yayınlar listelenmiştir (1958, 1966, 1974). Bu çalışmada 333 kitabın künyesi yer almaktadır. Evangelia Balta, *Karamanlica, Yunan Alfabetiyle Basılmış Türkçe Eserlerin Analitik Bibliyografyası, (1584-1900) [Karamanlidika. Bibliographie Analytique D'ouvrages En Langue Turque En Caractères Grecs. Additions (1584-1900)]* (1987)'de bu listeye 163 kitap eklemiştir. Aynı yıl yayımladığı *Karamanlidika XX. Siècle* ise 20. yüzyılda yayımlanmış 138 kitabı içermekteydi ve *Karamanlidika Nouvelles Additions et Complements* başlıklı bibliyografyası (1997) ile bu kataloga girmemiş 122 eseri de kayıt altına almıştır. Ayrıca Milli Kütüphane'nin *Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası 2001 (Arap, Ermeni ve Yunan Alfabeleriyle) 1584-1986* da Grek harfli Türkçe metinlerin dökümü için başvurulacak önemli bir kaynaktır. Burada 803 kayıt yer almaktadır. Bu bibliyografya internet erişimine de açılmıştır.

Karamanlı Edebiyatını konu bakımından şöyle tasnif edebiliriz:

1. Dini Eserler
2. Din Dışı Eserler (Halk hikayeleri, çeviri romanlar...vs.)
3. Öğretici kitaplar (Ders kitapları, gramer kitapları, sözlükler, alfabeler)
4. Süreli Yayınlar (gazeteler, dergiler)
5. Diğer (Kitabeler, salnameler, mektuplar...vs.)

19. yüzyıla kadar yazılmış eserlere baktığımızda dini nitelikli eserlerin yaygın olduğunu görürüz. 19. yüzyıldan sonra din dışı eserlerin sayısı artmıştır.

Karamanlı Türkçesiyle yazılmış tek telif roman Evangelinos Misailidis'in yazdığı *Seyreyle Dünyayı- Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş* adlı eserdir. Bu roman Robert Anhegger ve Vedat Günyol tarafından günümüz Türkçesine aktarılmıştır (2. bs,1988). Bizde ilk telif roman Şemseddin Sami'nin *Taaşuk ve Talat ve Fitnat*'ı olarak bilinir. Oysa bu romanın basım tarihi 1872'dir. Misailis'in romanı ise 1871'de basılmıştır.

Karamanlı Türklerine ait ilk gazete olan *Gazete-i Anatoli*, da E. Misiliadis tarafından 1851 yılında çıkarılmaya başlanmıştır. Bu gazete 1921 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir.

Balta, bibliyografya çalışmalarında yer alan her Grek harfli metnin Karamanlı Edebiyatı ürünü sayılmaması gerektiğini savunur. Ona göre, “Karamanlca kitaplar *tümüyle* Türkçe yazılmış olmalı, birkaç dilin işin içine girdiği noktalarda kitabın okur kitlesi ağırlıkla, Küçük Asya’nın Türkçe konuşan Ortodoks halkı ve/ ya da Yunanca konuşan halk olmalıdır” (Balta, 1989, 58; 1998, 3-19). Bu nedenle sözlükleri, şiir seçkilerini, nota kitaplarını, Patrikhane bildirimlerini, misyonerlik faaliyeti için basılan yayınları eler. Balta’nın tasnif sistemiyle 1711’den 1921’e değin yayımlanmış Karamanlı Türkçesi kitap sayısı 369’dur. Bunlardan 164’ü dinsel yayın, 205’i din dışı konulu kitaptır (Balta, 1989, 59).

Eckmann, Karamanlı Türkçesi metinleri dil özelliklerine göre gruplandırmıştır. Buna göre:

“I. Doğrudan doğruya edebî Türkçe ile yazılı eserler. Bunlar aslen Arap harfleriyle yazılmış Türkçe eserlerin Yunan harfli neşirleridir.... Bu gruba giren eserler nispeten yenidir. Transkripsiyon sistemleri umumiyetle doğru olduğu ve kelimelerin vurgusunu gösterdikleri cihetle faydalıdır. Rumlar için yazılmış Türkçe gramer ve lügatleri de burada zikretmek lâzımdır. Bu gibi eserlerde Arap alfabesiyle yazılmış olan metin bir de Yunan harfleriyle de tekrarlanmıştır.... Yunan harfli Türkçe Mukaddes Kitap tercümeleleri de bu gruba ithal edilebilir.

II. Halk unsurları ile az çok karışık bir yazı dili ile yazılmış eserler. Bunlar arasında türlü kademeler vardır:

a) Dili edebî Türkçeye yakın olmakla beraber halk ağızlarına ait birtakım fonetik hususiyetler (noksan vocalis uyumu: *anler, arzuler, oğlı, günü, yoktur, oldu, kurtul-, bulun-, doldur-, kalup, yetişüp, nüfuzlü* ; e~i: *et-, de-, eşit-, ver-, gece~ it-, di-, işit-, vir-, gice*; ses boşluğu: *bean, tesmie*, tektük assimilatio ve dissimilatio hâdiseleri: *şehar, mimkin, muhasere*, v.s.) ihtiva eden metinler....

Bundan başka Anadolu Hristiyanlarına Yunancayı öğretmek maksadıyla Türkçe kısmı da Yunan harfleriyle yazılan lügatler de bu gruba dahildir. Bu lügatler esas itibariyle edebî dille yazılmış olmakla beraber, bazı ağız hususiyetleri ile ağızlara mahsus tek tük kelimeleri de ihtiva etmektedirler. ...

b) Bu gruba dahil metinler a grubunda temas edilen hususiyetlerden başka, yalnız Karamanlca metinlerde rastlanan bazı hususiyetler göstermektedir: Arapça isim ve adiectivumlara bir *-lik* ve *-li* ekinin getirilmesi: *aflık, mübarekli*; Arapça adiectivumdan *-siz* ekiyle adiectivum privativum teşkili: *mimkinsiz* 'imkânsız'; yardımcı fiil olarak *edilmek* ve *olunmak* yerine *olmak*: *icra ol-, cem ol-* 'toplanmak'; nadiren Türkçe veya Farsça kelimedden Arap ekiyle kelime teşkili: *variyet* 'varlık', *serbestiyet ~ selbeziyet* 'serbestlik' v.s...

c) Bu metinlerde ağız hususiyetleri bundan evvelki gruplara nispetle daha çoktur. Ancak syntaxis Türk syntaxisinden büyük farklar göstermemektedir.

III. Karamanlı halk dili veya ona çok yakın bir dil ile yazılmış eserler. Bunlar dil bakımından tam bir birlik teşkil etmemekle beraber, esas itibariyle aynı ağız hususiyetlerini göstermektedirler” (Eckmann, 1950b, 167-168).

SONUÇ

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ve İstanbul'da yaşamış, Türkçe konuşan Grek alfabesiyle Türkçe yazan Ortodoks Hristiyanlar, daha ziyade köken tartışmaları ekseninde ve dönemin sosyo ekonomik hayatındaki varlıklarıyla araştırma konusu olmuşlardır. Karamanlıların dilleri ve edebiyatı hakkında yayımlar ise ancak son yıllarda artmıştır. Bu edebiyatı oluşturan eserlerin bibliyografya çalışmaları hala sürmektedir. Karamanlıların dini ve din dışı pek çok eser verdiği görülmektedir. Eserlerin çoğu çeviridir. Özellikle 19 yüzyılda yayıncılık faaliyetlerinin çoğaldığını görüyoruz. Karamanlılar Türk Yunan-Nüfus Mübadelesi Anlaşması kapsamında Yunanistan'a gönderilmiş ve bir süre sonra Karamanlı Türkçesi yayımlar durmuştur. Eserlerin bugünkü Türkçeye aktarımı, dil ve edebi niteliklerinin değerlendirilmesi ve farklı alfabelerde yazılmış paralel metinlerin karşılaştırmalı biçimde incelenmesi Türk edebiyatının bu döneminin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- ANHEGGER, Robert 1979. "Hurufumuz Yunanca. Ein Beitrag zur Kenntnis der Karamanisch-Türkischen Literatur". *Anatolica* 7, 1979/80. s. 157-202
- ANZERLİOĞLU, Yonca 2009. *Karamanlı Ortodoks Türkler*. 2bs. Phoenix Yayınevi.
- BALTA, E. 1987 *Karamanlidika: Additions (1584-1900)*, *Bibliographie Analytique*. Athen.
- _____ 1987 *Karamanlidika: Additions (XXe siecle)*, *Bibliographie Analytique*. Athen.
- _____ 1997 *Karamanlidika. Nouvelles additions et compléments I*. Athènes, Centre d'Etudes d'Asie Mineure.
- _____ 1989. "Karamanlca (Karamanlidika) Basılı Eserler". çev. Andonis Zikas. *Tarih ve Toplum*. C. 62. s. 57-59
- _____ 1990a. "Karamanlidika Additions (1584-1900)" *Tarih ve Toplum* C.62. s.59-60
- _____ 1990b. "Karamanlca Kitapların Önsözleri" (çev. H. Milas) *Tarih ve Toplum*, C.74
- _____ 1998. "Karamanlca Kitapların Dönemlere Göre İncelenmesi ve Konularına Göre Sınıflandırılması". Çev. Erol Üyepazarcı. *Müteferrika* 13. s.3-19
- _____ 2000. "Karamanlılar: The Turcophone Orthodox Population in Cappadocia". *The Great Ottoman: Turkish Civilisation: Volume II Economy and Society*. Ed. Kemal Çiçek. Ankara. S.467-471.
- _____ 2003. "Gerçi Rum isek de Rumca bilmez Türkçe söyleriz" *Adventures of An Identity in The Triptych: Vatan, Religion and Language* *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*. S.8. İstanbul. s. 25-44.

- _____ 2008. “Karamanlıca Kitapların Çıgıllıklarıyla Fısıltıları”. Çev. Ari Çokona. *Toplumsal Tarih*. no: 177, p. 58-61. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. S. 58-61.
- _____ 2009. “Evangelinos Misailidis’in Yunanca ve Karamanlıca Yayınlarına Osmanlı kaynaklarının Tanıklığı”. *Toplumsal Tarih*. S. 188 Ağustos 2009. s. 24-30.
- _____ 2010. *Beyond the Language Frontier: Studies on the Karamanlis and the Karamanlidika Printing*. The Isis Press, İstanbul. 13/74.
- _____ ; KAPPLER, Matthias (ed), 2010: *Cries and Whispers in Karamanlidika Books*. Proceedings of the First International. Conference on Karamanlidika Studies. (Nicosia, 11th–13th September 2008) Turcologica 83, Harrasowitz Verlag
- BERKOL, B. “Karamanlıca Kaynakça”. *Tarih ve Toplum* s.11, 62.
- CRUSIUS, Martinus. 1584. *Turcograeciae Libri Octo*. Basileae.
- ÇAĞATAY, Saadet 1964. “Tanıtmalar” *Türkoloji Dergisi*. C. 1. S. 3. s. 129-133.
- DAWKINS, R. M. 1916. *Modern Grek in Asia Minor*. Cambridge
- DERNSCHWAM, Hans. 1992 *İstanbul ve Anadolu’ya Seyahat Günlüğü* Çev. Yaşar Ören. Kültür Bakanlığı Yay. Ankara
- DİNÇER, Fehmi 2011. “1584 Yılında Karamanlıca Alfabe İle Yazılmış Bir İtikatname” *1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri*. 16-19 Kasım 2011. Nevşehir. Ed. Adem Öger. s.173-194.
- ECKMANN Janos 1950a. “Anadolu’da Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I, Phonetica” *DTCFD*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. C.VIII. s.165-200
- _____ 1950b “Yunan harfli Karamanlı imlası hakkında”, *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar I*. s. 27-31
- _____ 1965 “Die Karamanische Literatur” *Philologiae Turcica Fundamenta, II*, Wiesbaden. s. 819-835.
- _____ 1992: “Karamanlı Edebiyatı”. Çev. Rezan Kızıltan. *Türk Dünyası Edebiyatı I*. (Haz. H. Açıkgöz). 20-38.
- EROL, Melih 2004 “19. Yüzyılda Basılan Karamanlıca Eserler” *Toplumsal Tarih*. Ağustos. C. 128. s. 66-75.
- Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası 2001 (Arap, Ermeni ve Yunan Alfabeleriyle) 1584-1986*. Milli Kütüphane. Ankara. <http://eyayinlar.mkutup.gov.tr/cgi-bin/WebObjects/EHT.woa/wa/default> [15.02.2010]
- MILLER, M. G. 1974. *The Karamanli-Turkish Texts: The Historical Changes in Their Script and Phonology*, Thesis (PH. D.) Indiana University.
- ROBERT, Anhegger 1984 “Karamanlı Türkçesi”. *Tarih ve Toplum*. Nisan. s.242.

- SALAVILLE S.- DALLEGIO. 1958 *Karamanlidika- Bibliographie Analytiques d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs, I, 1584-1850*. Atina.
- _____ 1966 *Karamanlidika- Bibliographie Analytiques d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs, II, 1851-1865*. Atina.
- _____ 1974 *Karamanlidika- Bibliographie Analytiques d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs, III 1866-1900*, Atina.
- SAVVİDES, Alexis 1993 “Late Byzantine and Western Historiographers on Turkish Mercenaries in Greek and Latin Armies: Turcoples/Tourkopouloi” *Making of Byzantine History, studies dedicated to Donald M. Nicol*. Ed. Roderick Beaton and Charlotte Rouche. Variorum.
- SERTKAYA, Osman Fikri. 2004. Grek Harfleriyle Yazılmış Anadolu Karamanlı Ağzı Metinleri Üzerine. *Journal of Turkish Studies*. Kaf Dağının Ötesine Varmak Festschrift in Honour of Günay Kut, Essays presented by her Colleagues and Students, IV, XXVIII/2, Harvard, 2004. s. 1-21.
- TEKİN, Talat 1984 “Grek Alfabetiyle Türkçe”, *Tarih ve Toplum*, Mart. s. 20-23.
- VRYONIS, Speros, 1986. *The decline of medieval Hellenism in Asia Minor : and the process of Islamization from the eleventh through the fifteenth century*. Berkeley: University of California Press.